

Hur förbereder man sig för och skapar förutsättningar för ett hållbart äktenskap? Det är det angelägna ämnet för den bok av syster Sofie o.p. ur vilken vi får ett sammandrag i höstens nummer av Km.

Jag recenserade boken i Km 3/2012. Här vill jag kommentera en del av de utvecklingspsykologiska frågor som behandlas i boken. Syftet är att bidra med synpunkter från min horisont som kliniskt verksam psykolog.

Om nyfödda barn: Relationer, samspel, trygghet

Det råder ingen tvekan om att Sigmund Freuds (1856–1939) psykoanalytiska teori har varit banbrytande inom den västerländska kulturen. Under 1900-talets första hälft blev många av hans begrepp kända, kanske framför allt inom kulturella kretsar, men också bland människor i allmänhet. För många innebar det en ny och överraskande insikt om att sexualiteten finns med från början av livet. Vi fick också klart för oss att barn är sårbara och att de personer vi blir som vuxna, med både starka och svaga sidor, på många sätt är resultat av hur barndomen format oss.

Men som vetenskaplig teori har psykoanalysen inte stått oemotsagd. Den har utvecklats och förgrenats i olika riktningar, ofta benämnda psykodynamiska teorier. Men därutöver har psykologisk forskning också försett oss med kunskap utifrån helt andra infallsvinklar, inte minst med tyngdpunkten på tankar och beteenden, som inte alltid

är styrda av känslomässiga drivkrafter i psykoanalytisk tappning.

En viktig anledning till att förhålla sig kritisk till olika psykoanalytiska teoribildningar är att de i första hand bygger på den vuxna problemfyllda människans försök till rekonstruktion av ett händelseförlopp i barndomen. Modern utvecklingspsykologi bygger på mer stringenta vetenskapliga metoder, noggranna observationer och experimentella studier.

En central del i de utvecklingspsykologiska teorier, som har psykoanalytiska förtecken är stadietänkandet. Detta innebär att barnet anses vara upptaget av specifika uppgifter, som bör lösas vid vissa åldrar.

Visst är det sant att vissa utvecklingsmässiga milstolpar kan iakttas, så att det normala barnet lär sig gå och tala, klara toalettbesök och successivt ökar sin självständighet, blir läs- och skrivkunniga inom ganska likartade åldersramar, men därutöver finns andra

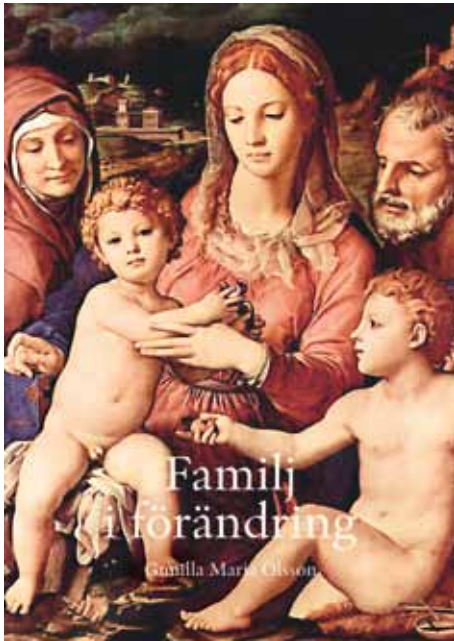
inre egenskaper som utvecklas hela livet. Numera vet vi att relationsskapande, tillit, självständighet och könsroller finns med som teman under hela livet.

Ett välkänt exempel på stadietänkandet är det så kallade oedipuskomplexet, som förvisso är en fantasieggande beskrivning av ett relationsdrama, som möjligen kan utspela sig i barnets föreställningsvärld ungefär i fyra till sexårsåldern. Men det finns inte stöd för uppfattningen att en mer eller mindre lyckad lösning på detta komplex skulle ha avgörande betydelse för könsidentiteten.

Psykoanalytisk teori är ofta starkt normativ och inbjuder till dogmatism. Många anhängare blir ofta upptagna av att vårda och bevara Freuds ursprungliga formuleringar och begrepp. Men ett sådant förhållningssätt är givetvis inte förenligt med en vetenskapligt baserad syn. Man bör till exempel undvika att tolka homosexualitet som en felutveckling, då det mesta tyder på att det är en konstitutionell egenskap som i dagsläget inte längre betraktas som en störning. Något som är mindre vanligt bör inte per definition betraktas som en defekt, bara mindre vanligt helt enkelt.

Ett begrepp som introducerades av psykoanalysen och som också riskerar att leda tanken fel är symbios. Ursprunget är grekiskans *symbiosis*, som syftar på varaktig samlevnad mellan två organismer där båda parter har utbyte av varandra. I psykoanalytisk och även psykodynamisk teori har man använt begreppet symbios om kontakten mellan modern och det nyfödda barnet. Man brukar också precisera att det rör sig om en sammansmältning, där barnet inte känner sina egna gränser gentemot modern.

Även om symbios kan vara en talande bild som fokuserar på det starka band som normalt sett uppstår mellan mor och barn, så är den vidare betydelsen av begreppet knappast i över-

Familjeliv. Synpunkterna i artikeln behandlas mera utförligt i den här boken. Inspiration för dig som är förälder och katolik.

ensstämmelse med aktuell spädbarnsforskning. Vår förståelse för den tidiga utvecklingen måste nyanseras.

Noggranna studier av nyfödda barn visar att de på intet sätt är samman-smälta med sin moder. I själva verket kan redan mycket späda barn imitera ansiktsuttryck, vilket snarare visar på barnets relationsmässiga kapacitet.

Just denna insikt om barnets förmåga att tidigt bygga upp relationer i samspel med sin omgivning, har satt fokus på ett annat begrepp, nämligen anknytning. Ett litet barn får anknytning till dem som tar hand om det och i gynnsamma fall blir anknytningen trygg. Det visar sig i att barnet låter sig tröstas och lugnas av den som har ett mjukt och inklämmande bemötande. Det visar sig också i att barnet vänder sin uppmärksamhet utåt, villigt och gärna ger ögonkontakt, jollrar och så småningom kommunicerar alltmer med sin omgivning. Att referera socialt betyder att barnet läser av sin omgivning, häm-

tar information och vägledning. Det behöver väl inte sägas att detta lägger ett ansvar på vårdaren att vara tillgänglig, ge bekräftelse och stimulans. Barnet bygger upp en inre föreställningsvärld, inre arbetsmodeller av hur livet fungerar.

Men barn är olika redan från början. Ibland kan det vara svårt att få till stånd ett fungerande samspel och det beror på en kombination av olika faktorer. Barnet kan ha medfödda svårigheter, men det kan också hända att föräldrarna har egna svårigheter eller en besvärlig livssituation, som gör att de inte riktigt lyckas möta sitt barn på ett bra sätt. Vi vet att det kan leda till utagerande och svårstyrda barn eller inåtvända och självdestruktiva barn. Inte så sällan kan problembilden bestå av båda dessa tendenser.

Föräldrar som behöver stöd i sin fostran av barnen, kan idag erbjudas olika program som bygger på väl beprövade inlärningsteoretiska grunder. Dessa lyfter fram och tydliggör samspelet – hur barnet upplever vad de vuxna säger och gör och hur man kan bryta onda cirklar. Med kunskap om inlärning och samspel får föräldrarna pröva metoder för att bättre hantera vardagskonflikter.

Barn som fått en trygg start i livet och som kunnat utveckla ett gott självförtroende kommer successivt att själva ta över rodret och styra framåt i sina liv. Då kan man som förälder glädjas och följa med som en guide, där ens egen erfarenhet eventuellt kan vara till nytta och glädje långt upp i vuxen ålder. Det är väl så vi alla önskar att det ska vara.

Man brukar säga att den som är omkring 16 år har hunnit till en punkt i livet, då olika egenskaper och intressen visar sig fullt ut. Som förälder bör man ha som riktmärke, att fostran ska ske långt tidigare, för sedan blir det svårt att påverka. Och någonstans efter vägen gör man klokt i att ta ett steg tillbaka och kanske lite nyfiket och förund-

rat se vad ens barn väljer för väg. Att helt enkelt visa respekt för barnets rätt att ta styrning över sitt eget liv.

Gunilla Maria Olsson

Syster Sofie o.p. har nu kommit fram till avsnitt 5 och 6 i Km-serien "Kroppens teologi". Se sidan 28.

Km rättar

Prästerna i polska missionen

Det smög sig in ett litet fel i faktarutan angående polska missionen i Km nr 9. Prästerna i Stockholm är helt riktigt salesianer, SDB, men däremot i Göteborg är det kapucinerbröder, OFMCap, och i Malmö är det oblatbröder, OMI, som leder missionerna.

Visst är missionen i Stockholm den absolut största, men i Malmö besöks söndagsmässorna tillsammans med lördagens familjemässa på polska av mer än 500 personer, berättar Robert Talik i Maria i Rosengård. Det finns även tillbedjan och kvällsmässor vissa dagar i veckan.

Nästa nummer av Km kommer den 2 november och innehåller bland annat

- Allhelgonapredikan
- Mera Polen
- Samtalet med Gunnel Vallquist fortsätter
- Etiska frågor kring befruktning
- Familjesidan: Styrka i döden

**KATOLSKT
MAGASIN**